

PRIOPĆENJA

Mons. Mile Bogović

NAČINI PRENOŠENJA VJERE U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI

Mons. dr. Mile Bogović
Biskup gospićko-senjski
Gospić

Uvod

Kad sam bio na Drugom ekumenskom sastanku u Grazu, mogli smo vidjeti punu kuću knjiga o ekumenizmu. Gledajući te knjige lako je bilo zaključiti da je o svemu već sve rečeno pa će se s velikom jasnoćom krenuti u ostvarivanje kršćanskoga zajedništva. Ipak kad smo se našli sa stručnjacima u radnoj skupini, očito je bilo da i razgovor o ekumenizmu među katolicima nailazi na velike teškoće upravo zato što su neki vodili računa samo o onome što je u knjigama, a drugi su upozoravali na drukčiju stvarnost. Prvi nisu željeli ni slušati kakve sve muke ima banjolučki biskup sa svojim ekumeniskim partnerima. Toliko su ljudi okrenuti onome što piše u knjigama da su izgubili zanimanje za ono što se u praksi događa.

Slične teškoće postoje i na drugim poljima. Teologija se previše bavi rješavanjem problema koji su rijetki ili se ne događaju, a zapostavlja svakidašnjicu u koju smo svi uronjeni. Kada nam na misu dođe neki „učen čovjek“, znamo većinu propovijedi iskoristiti da se njemu svidimo, a to većinu ili ne zanima ili većina to ne može dosegnuti. Upitno je, dakako, je li i taj kojemu smo propovijed usmjerili razumio našu poruku i je li imao od nje kakve koristi. Jak je kult znanosti pa i onda kada ne vidimo čemu ona služi, kada je odvojena od života, čak i onda kada izmiče moralnim i etičkim normama.

I o prenošenju vjere na nove naraštaje ima jako mnogo knjiga. U potankosti su obrađeni slučajevi i modaliteti. Pored mnoštva lite-

rature svi osjećamo da današnji stariji naraštaj sve manje ima sposobnosti prenijeti vjeru na mlađi naraštaj. Umjesto da tražimo izlaz iz te teškoće u šumi literature, čini mi se ne samo jednostavnije nego i bolje stvari pojednostaviti i svesti sve na jednostavne čimbenike, kako je to činio Isus, kako je to Crkva činila tijekom povijesti, pa iz toga izvući pouku kakav bi bio naš zadatak danas. Polazište mi se učinilo vrlo dobro, ali kada sam tim putem tražio današnja rješenja, vidio sam kako ni taj put nije ni lagan ni jasan. Mogao sam napraviti tek neku skicu koja ima mnogo praznina. Čini mi se ipak i ta skica dovoljno inspirativnom u traženju načina prenošenja vjere pa ju zato ovdje iznosim.

1. Isus Krist prenosi (zasađuje) vjeru u Presveto Trojstvo

1.1. Isus je uskladio misao, riječ i djelo

Dakako, bile su u Kristu usklađene među sobom misli, kao i riječi i djelo, i sve troje je bilo opet u skladu. To znači da je imao jasan stav i životno usmjerenje. Bez dvoznačnosti. To temeljno usmjerenje nije ni u jednom času mijenjao. Ostao mu je vjeran i uz svekoliko protivljenje okoline – do kraja. Bog usklađuje, traži načina kako pojedinačno uklopiti u cjelinu. Nije bilo u Kristovu životu ni misli ni riječi ni djela koji ne bi bili u skladu s cjelinom. Bitna je *relacija* prema drugome (kao u Presvetom Trojstvu). Što znači da bismo na tom putu i mi trebali tražiti uspješan put prenošenja vjere. Nasuprot tome, Napasnik (*diabolus*) rastače, bori se za neovisnost jednoga o drugome, slobodu jednoga od drugoga, autonomiju. U grčkom jeziku *diaballo* znači raspršivati, razbacivati, ali i mrziti. Napasnik je radio na odvajanju čovjeka od Boga, što je slično odvajanju rijeke od njezina izvora. On nema *relaciju* (odnos, obzir) prema drugome. Na taj način on uništava.

1.2. Isus je osnovao zajednicu osoba i života

Nije ostao sam koji šalje poruke drugima nego je s drugima živio, učio ih kako se odnositi prema raznim ljudima, ustanovama i događajima, ali i jedan prema drugome i prema Bogu (pojedinačno

i zajednički). Radio je bez potpore političkoga sustava. Odgajao je za zajedništvo. Uzeo je zvanje odgojitelja (najuzvišenije društveno zvanje-poziv). *Ek-kaleo* (od čega dolazi *Ecclesia*) znači sazivati da dođu, raspršeno skupiti. Okupljati, skupljati, povezivati, usklađivati. Nasuprot tome je, kako je rečeno, *diaballo*: raspršivanje, rastakanje, suprotstavljanje.

1.3. Posebnu brigu vodio je o nekim pojedincima i manjim zajednicama

Govorio je svima koji su ga htjeli slušati. Posebnu brigu vodi oko dvanaestorice (drugima u prisposodobama); povremeno je izdavao sa sobom Petra, Jakova i Ivana. Katkada se obraćao samo Petru. Nisu svi jednako objekt njegove brige.

1.4. Njemu je očito bilo stalo do drugoga i do naroda

Teolozi govore o Kristovoj pro-egzistenciji, tj. da je njegovo bivovanje u cijelosti bilo usmjereno na dobro drugima. Zato je i rekao: *Žao mi je naroda* (Mt 6, 34). Nije bio ravnodušan na to kako je narodu. *Radi nas i radi našega spasenja sišao s nebesa* molimo u Nicejsko-carigradskom vjerovanju. Posebno valja istaknuti njegovu usmjerenost prema malenima i potrebnima.

1.5. Okrenutost prema „gore“ (snaga odozgo)

Isus je stalno naglašavao svoju povezanost, oslonjenost na Oca. Sin ne može činiti ništa doli onoga što čini Otac (usp. Iv 5, 19). Apostoli i učenici ni nakon što su primili Isusovu pouku i bili svjedoci njegova uskrsnuća, nisu mogli biti vjerni svjedoci i prenositi na druge bez pomoći odozgo. Tek kad je ta pomoć došla, nastala je Crkva: Zaključili smo Duh Sveti i mi (Dj 16, 16). Duh usmjerava Petra u hodu i činjenju (Dj 11, 12). Za uspješno djelovanje valjalo se obući snagom odozgo.

2. Crkva Kristova prenosi vjeru stoljećima

2.1. Uskladiti misao, riječ i djelo

Kršćani su prozvani tim imenom po Kristu (usp. Dj 11, 26). Oni su njegovi nasljedovatelji. Papa Ivan Pavao II. u razmišljanju kada je došlo do rascjepa između svjetovne mudrosti i kršćanstva ide sve do vremena Petra Abelarda kada je u europsko razmišljanje ušao pojam o mogućnosti dvostruke istine.¹ Time je počelo razbijanje cjeline i sklada univerzuma. Tako je moguće imati velike teologe dok vjera slabi.

2.2. Zajednica osoba i života

U početku je postojala jaka jezgra u kojoj vladaju gotovo obiteljski odnosi. Ne može se pouzdati i osloniti na širu zajednicu (državu); ona je sposobna živjeti i rasti bez potpore političkog sustava, dapače, i onda kada je on protiv nje. Nastaju župe (paroikia – tuđinci u društvu), biskupije, sve se povezuje zajedništvom vjere i svjedočanstva (mučenici/kalendar). Poslije Crkva postaje odgojiteljicom naroda (pomagala je rast dobra i obogaćivala svojom porukom), ali bez jake duhovne jezgre. Barbari su se rado uključivali u kršćansko carstvo jer je ono bilo na višoj civilizacijskoj, kulturnoj i vjerskoj razini. Teže je prenošenje vjere s niže na višu civilizacijsku razinu, ali je moguće vjernim svjedočenjem (mučenici u prvim stoljećima). Narod mnogo toga prihvaća zato što je naređeno. Pogrešan je način prenošenja vjere po sustavu „tabullae rasae“, tj. brisanjem jedne i ugrađivanjem druge kulture (Južna Amerika). Kada se razvodnila župna jezgra, težište vjerskog odgoja prelazi na obitelji. Obitelj – slika Crkve. Nastaje širok zajednički okvir Christianitas – zajednica naroda. Svako ljudsko zajedništvo koje ima cilj dobro zajednice i njezinih članova, dobro je. U tom je smislu dobro zajednica i narod. Kod nas ulaz u Christianitas, pokrštenje, crkvena organizacija, redovništvo. Latinski jezik povezuje s Rimom, staroslavenski s narodom.

¹ Prema osobnom svjedočanstvu Ivana Marka Rupnika.

2.3. Posebne skupine

I Crkva posvećuje brigu nekim posebnim skupinama: kleru, redovništvu. Redovništvo, bez navezanosti i uključenosti u svijet, ima bolji osjećaj za izvornost poruke. Velika je kriza kada i ono to izgubi. Teološke škole pomažu naći najbolje i najjasnije formulacije vjere. Javlja se s njima i opasnost stvaranja teološke-intelektualne elite, visoke spekulacije, odvajanja od naroda, teologije koju narod ne može shvatiti, a koja učenima ne pomaže biti boljim vjernicima.

2.4. Crkvi je bilo stalo do drugoga i do naroda

Ona je misionarska jer joj je stalo do svakoga čovjeka. Istaknuta crta je okrenutost malenima i siromašnima, što je izraženo i u otvaranju bolnica i sirotišta. No javlja se i čvrsta veza s moćnima i bogatima, što će imati za posljedicu dekadenciju kršćanskoga života. Redovi se javljaju kao odgovor na potrebe kršćanske zajednice, a u novome vijeku razne kongregacije kao odgovor na posebne potrebe. Opasno bi bilo ako izgube izvornu karizmu i bore se za preživljavanje.

2.5. Okrenutost prema „gore“ – liturgija

Bog je sve i u svemu. Središnje je okupljanje u crkvi (molitva i zahvaljivanje). Najljepše su građevine crkve. Brojni su kršćanski umjetnički stilovi; slikaju se samo sveci. Treba spomenuti i monaštvo i zatvorene redovničke zajednice.

3. Crkva Kristova prenosi vjeru u suvremenim prilikama

3.1. Uskladiti misao, riječ i djelo

Postoji razlaz između misli, riječi i djela: imaš pravo misliti što hoćeš, ne postoji ni verbalni delikt, a i kada nešto učiniš, prosuđuje se prema prilikama. Diaballo! Dopušteno je lagati. Satanizam: *Čini što hoćeš!* Nema ono *ljubi* (pa čini što hoćeš). Vrijednost je biti protiv ljudi, ali ne protiv nekih nenormalnih pojava (homoseksualizam). Čovjek se postavlja kao apsolutum, bez obveze (relacije)

prema drugome. Dominira politika koja se mijenja prema prilikama. Mnogo je dvoznačnosti: ljubav se proteže i na sebičnost, sloboda na zarobljavanje, autentičnost na neodgojenost, ravnopravnost na neravnopravnost (kršćane se u nekim slučajevima smatra neravnopravnima!), pravda na nepravdu (jer je to donio pravosudni organ), bratstvo na prisilu, jedinstvo na neslobodu, individualizacija krivnje (da se na njemu ne vidi ništa nego krivnja), istinoljubivost medija (iskrivljavanje stvarnosti).

3.2. Zajednica osoba i života

Valja razvijati zajedništvo: redovničko, župsko (ŽPV), uključenost raznih društava vjeroučitelja sa župnom zajednicom; formiranje zajednica obitelji; obiteljski tečajevi vezani uz župnu zajednicu. Napadaju se klasični oblici zajedništva: obitelj, crkvena organizacija, narod.

3.3. Posebne skupine

Jedno je jezgra, a drugo su širi krugovi. Imati njih bar 10 (kao Abraham) ili 12 (apostoli) s kojima stalno komuniciraš, znaš što mogu i što im treba. Novi su oblici zajedništva: fokolarini, neokatekumeni, udruge i pokreti uključeni u župno zajedništvo.

3.4. Stalo nam je do drugoga i do svakoga – stalo nam je do naroda

Razne skupine bore se za naklonost naroda, a nije im stalo do njega. Crkva razvija karitas. Uspostavljaju se ustanove tipa kongregacija, koje odgovaraju na potrebe vremena i prostora. Milosrdnice dolaze u Zagreb, u Rijeci nastaju ss. Presvetog Srca Isusova. Treba shvatiti da veće obveze prema društvu imaju klerici nego laici jer su manje ovisni o konkretnom državnom ustroju. Tu su najpozvaniji redovnici u smislu čuvanja čiste poruke. Valja se čuvati da ne odemo gdje nas narod ne može slijediti (ako nismo s njime, nećemo ga znati voditi), da se ne izgubi *relacija* prema narodu, tj. da stanje naroda utječe na naš odnos prema njemu. Ispravna *relacija* gubi se kada je npr. politika (a može biti i svaki drugi poziv!) za pojedinca mjesto

gdje se stječe osobna egzistencijalna sigurnost (plaća, radno mjesto), a ne prilika ostvarenja osobne odgovornosti prema okolini.

3.5. Okrenutost prema „gore“

Sekularnom društvu Bog je nepotreban. Nebo je prazno. Sve ti je na zemlji. Ništa ovdje ne propusti! Treba naviještati Božju prisutnost. Otvarati prozore vječnosti. Održavati molitvene zajednice, klanjanje. Liturgija je prišla narodu, a je li time postala još bolje bogoslužje?

Zaključak

Način kako je Isus navijestio vjeru u Boga i spasenje čovjeka ima sve nužne elemente za prenošenje vjere. Treba ozbiljno uzeti k srcu da kod nas trebaju biti usklađene misli, riječi i djela, da smo dužni izgrađivati zajedništvo u duhu Kristovu, da nam treba biti stalo do naroda, da trebamo posebnu brigu posvetiti izgrađivanju župne jezgre i malenima te da trebamo uvijek računati na pomoć odozgo. Čini mi se da u tom duhu trebamo oformiti i zajednice obitelji. Vertikalno bi svakako trebali ojačati redovnici. Kršćanska „elita“ trebala bi vidjeti gdje je narod i stati uz njega. Visoko teologiziranje ostaje nerazumljivom glazbom za koju narod ne zna kome se ona svira. Specijalizacije ne učvršćuju vjeru nego ju formuliraju jasnije onome kojemu je prenosimo. Treba ono sržno pojednostaviti tako da ga svaki čovjek dobre volje može shvatiti.

